

Naalakkersuisut siulittaasuata ammaanermi oqalugiaataa
(Naalakkersuisut siulittaasuut)

Ataqqinartuq Inatsisartut siulittaasuut, ataqqinartut Inatsisartuni ilaasortat nunaqqatikkalu tusarnaartut isiginnaartullu.

Inatsisartut siulittaasuanut qujavunga tikilluaqqusilluni oqaasiinut.

Tamatta pinngitsoqarata nalunngilarput qangatut ingerlasinnaajunnaariartorluta.

Politikkikkut aalajangersagassat pingaarutillit siunissaq ungasissoq isigalugu aalajangersaaffigisassavagut. Misilittakkattami takutereerpaat ullormiit ullormut pipallatanik aalajangersaasernerit toqqissisimanarnatillu aqqutissaanngitsut.

Nunatsinni ineriartornerup atugarissaarnerlu qanoq qulakkeerneqarsinnaanerit pillugu oqallisissiaq tunngavissiatullu nalunaarusiaq majip naalernerani saqqummerput.

Taakkua Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap sukumiisumik suliaasa ersarissumik oqariartuutigaat maanna killiffiusoq periarfissaanngitsoq. Saqqummersitani taakkunani pissutsit inuiaqatigiinni atuuttut tamatigoortumik sammineqarput Naalakkersuisunilu assut qilanaarluta pissangavugut isumaliutissiissutip februarimi naammassineqarnissaanut.

Inuiaqatigiimmi atukkamikkut ajornartorsiutaat naggueqarput innuttaasut nunatta saatungaani najugaqartuunerannit, atuartitaanikkut ilinniartitaanikkullu tunulequtarisaannit aammalu suliffeqarnerup inunnillu isumaginninnerup tungaatigut qanoq inissisimanerannit.

Misissuinerit uppersiseqqippaat inuiaqatigiit akornanni naligiinnginneq alliertortillugu inuiaqatigiit ajornartorsiutaat aamma alliertortartut. Ilumoorpoq inuiaqatigiit atukkamikkut

atugarissaarnerulersimmammata, kisiannili tamatuma ilutigisaanik inuiaqatigiit akornanni iluaqtissat periarfissallu agguataarnerat erseqqissumik assigiinnginnerulersimapput.

Maannamut periusissiaqut suliniutitullu pilersaarutiqut tamarmik atorreqassapput nunatta inuisa akornanni naligiinnginnerujussuup akiorneqarnissaanut.

Maannangaaq oqarsinnaavunga tamakku tamarmik nunatta ilorraap tungaanut saatinnissaanut atorsinnaasunik angusaqarfigisalereerigut.

Ilinniartitaanermut pilersaarut ingerlalluarpoq. Ilinniartut 30%-imik 2005-imiit amerleriarput, ilinniartullu inissaannik sanaartortitsinerput ilutigalugu ilinniartut amerliartussapput.

Ilinniarnertuunngorniarfinni atualersartut aatsaat taama amerlatigilerput allagartartaartartullu ukiut tamaasa amerliartorlutik.

Piareersarfiit ussagarneqarput; inuusuttorpassuaqarpoq Piareersarfikkusuttunik, allaammi ima amerlatigilersimapput ilarpaalussui utaqqisuniittariaqalersimallutik.

Ilisimatusarfimmi atualersut aatsaat taama amerlatigaat, taakkunangalu ilinniartitsisunngorniartut atualersut amerlanersaallutik.

Assiliaq ersarissivoq: Inuusuttut ilinniarnerminnik naammassinnittartut malunnartumik amerliartorput, taakkunangalu ilinniakkanik naammassinniffiusuni amerleriarfiunerpaallutik ilinniartitaanerit inuusutissarsiutinut sammivillit.

Taamatut inuusuttut ilinniarsimasuunerup pingaarutaanik paasinninnerat nuannaarutissaaginnarani neriullualersitsivoq, taamaakkaluartoq Naalakkersuisuni aalajangiusimavarput ilinniartitaanermut pilersaarut nalilersoqqinniarlugu. Pilersaarut amerlasuunik pitsaaquteqaralarpoq, sulili iluarsisarialinnik peqartiterpoq. Ilinnialeraluarlutik taamaatitsiinnartartut suli amerlavallaarput, pissutsillu taamaattut iluarsisariaqarput.

Aamma oqaatigissavara atuartitaanermi ilinniartitaanermilu immikkut pisariaqartitsisut, soorlu innarluutillit, ilinniagaqarnissaminut periarfissinneqarnissaat pilersaarutini tamani ilanngunneqartalissammata.

Nuannaarutissaavortaaq peqqinnartumik inuuneqarnissamik qaammaasaqarnerput pitsaaneruleriartormat, taamaakkaluartorli iliuuserisartakkagut naammanngillat - suli pitsaanerujussuarmik, peqqinnarnerusumik sivisunerujussuarmillu inuuneqarsinnaavugut.

Aamma nuannaarutissaavoq nunatsinni tupatortarneq imigassamillu atuineq milliartormat, kisiannili tamanna sinnassaataanilusoq suli imminut piumaffiginerunissamik piumasaqarpoq.

Utoqqaat peqqissumik inuuneqaleriartornerat nuannaarutissaavoq, qiimmaallannartaqaarlu utoqqaat suli amerliartortut timip avatillu aalatilluarnissaannik aallussaqaleriartortut takusarlugit. Utoqqaat pujortartartut imigassartortartullu ikiliartorput. Utoqqaat maligassiuisuupput.

Kalaallit ikissuserput eqqarsaatigalugu nuannaarutissarujussuuvoq nunaqqaterpaalussuaqaratta inooriaatsimik pitsaanngitsumik unitsisisartunik. Inoqativut taamaattut aamma nuannaartunarluinnartuupput!

Siorna namminersulernitta kingorna inuit oqartussaaqataanermik atuilluarnerat sunniuteqaqataarusunnerallu inerikkiartortoq misinnarpoq. Soqutigisaqaqatigiiffiit naalackersuisutigoortuunngitsut amerliartorput, tamakku aamma neriulluarnermik tunioraapput. Taamaattumik sinerissami inuit peqatigiiffilerisut, kattuffilerisut allatigullu suliniuteqartut nersorlugit tamaasa sulilluarnissaannik kissaappakka.

Innuttaasut atugarissaarnerulernissaat

Innuttaasut amerlanerusut atugarissaarnerulernissaat Naalackersuisuni pimoorullugu sulissutigaarput.

Iluarsaaqqinnerit arlalissuit pioreersut nutaallu ingerlappagut, taakkulu ilaat nalilersoqqinneqartariaqartut makkuupput:

- ilinniartitaanermut pilersaarut
- Inuuneritta
- nuttarnerulersitsiniarneq
- atuarfik pillugu peqqussut, kiisalu
- takornariaqarneq.

Naluneqanngitsut Naalakkersuisut sulisitaannik ataatsimiititaliaqarlunilu suleqatigiissitaliaqarlunilu isumalioqatigiissitaqarpoq.

Tamakku innersuussutigisartagaat aamma tusaaniarlugit aningaasanut inatsisissatut siunnersuummi Naalakkersuisoqarfinni sipaarniutissat katillugit 30 mio. koruunit siunnersuuteqarfigaagut.

Kommunitaaq allaffissornermini 8 mio. koruuninik sipaarniuteqarnissaat siunnersuuteqarfigaarput.

Akilaartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliaq

Akilaartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliaq pilersaarutit malillugit sulileruttoq.

Nunatsinni innuttaasut atukkamikkut naligiinnginnerujussuat allanngortinniarlugu ataatsimiititaliaq sulisipparput. Ataatsimiititaliaq qulaajagassaasa pingaarnerit ilagivaat ilaqutariit meerartallit atugaasa qanoq iliorluni pitsanngorsaavigineqarnissaat.

Maannangaaq takusinnaavarput suliniutissarpasuit tamakkua Naalakkersuisoqarfiit suleriaasiannik aamma allanngortitsinermik nassataqarumaarnerat.

Pingaartumik Naalakkersuisoqarfiit akornanni sulinerit pitsaanerumik ataqatigiissaarneqartariaqarput, kiisalu Naalakkersuisoqarfiit aamma kommunit akornanni ataatsimiititaliaq innersuussutissai pillugit tunngaveqarluartumik oqallittoqarlunilu allorassaaqatigiittoqartariaqarpoq.

Inunnik isumaginninneq

Inunnik isumaginninnerup tungaatigut anguniakkanik timitalersuinerput ingerlalluarpoq.

Naalackersuisut periusissiaat ”Meeraanermi toqqissisimaneq 2010 – Meeqqanut tunngasuni 2010-mi immikkut ittumik suliniuteqarnermut periusissiaq” majimi aamma saqqummerpoq. Periusissiaq taanna naapertorlugu immikkut ittumik suliniuteqarnermi suliaqarfiit pingaarnerit ilaatigut makku qitiutinneqarput:

- isiginnittaatsinik allanngortitsisumik suliniarneq
- kinguaassiuutitigut atorneerluinerit akiorniarlugit suliniuteqarneq, kiisalu
- persuttaasarneq akiorniarlugu suliniuteqarneq.

Siunissaq ungasinnerumaaq eqqarsaatigalugu qanittumi Naalackersuisut UNICEF-ilu, tassa Naalagaaffiit Peqatigiit meeqqat pillugit aningaasaateqarfialu, isumaqatigiissusiorpugut anguniagaqarfiulluartumik.

Isumaqatigiissut taanna makkuninnga pingaarnerutitanik imaqarpoq:

- isiginnittaatsinik allanngortitsiniarnermi aamma inooqatigiittut akisussaaffeqarnermi anguniakkanik, aammalu
- meeqqanut inuusuttunullu tunngasutigut inatsisit misissorneqarnissaannik.

Innarluutilinnik sullissinerup kommunitut nuunneqarnissaa pillugu aningaasaqarniarnermut tunngasortaa maanna isumaqatiginninniutigineqaleruttorpoq. Suliaq tamanna aningaasanut inatsisissap naammassinnginnerani inissereersimassaaq, tassami ukiortaamiit kommunit innarluutilinnik isumaginninneq aningaasatigut akisussaaffigilissammassuk.

Peqqinnissaq

Peqqinnissaq eqqarsaatigalugu anguniakkanik timitalersuinerput ingerlalluarpoq.

Naluneqanngitsutut peqqinnissaqarfiup aaqqissuuteqqinneqarneranik nutarterineq ukiortaamiit atuutilissaaq. Allanguutissat pingaarnersarissavaat peqqissaaveqarfiit maanna 16-iusut tallimaannanngortinneqarnissaat. Aningaasarpaaluit sipaarneqassapput siunertanut allanut atugassanngorlugit.

Naqitaaraq peqqinnissaqarfiup aaqqissuuteqqinneqarneranut tunngasunik imaqartoq piffissami qaninnermi sinerissamut siammarterneqartussaavoq.

Nalunaarusiaq peqqinnissaqarfiup aningaasaqarnikkut aaqqissuussaannikkullu misissueqqissaarfigineqarneranik imaqartoq aprilip qiteqqunnerani saqqummerpoq.

Nalunaarusiami tassani pingaarnertut inerniliussat kaammattuutillu timitalersorlugit Naalakkersuisut aallartereerpugut, tamakkulu kingusinnerusukkut peqqinnissaqarfiup aaqqissugaanera pillugu periusissiamik nutaamik inernilerneqarumaarput.

Suliniutit isumalluarnartut ilagaat sinerissami Inuunerissarfinnik pilersitsiortornissaq. Inuunerissarfiit tassaassapput nappaatit inooriaatsimik pissuteqartut pinngitsoortinniarnissaannut iluaqutaasussat.

Assartuussinermut Isumalioqatigiissitat

Nunatta angallannikkut assartuussinikkullu atorluaanerusumik ingerlanneqalernissaa siunertaralugu Assartuussinermut Isumalioqatigiissitat maanna sulisippagut.

Isumalioqatigiissitat isumaliutissiissutaat aasaq manna tunniunneqartussaagaluartoq aatsaat ukiup naanerani Naalakkersuisunut tunniunneqassaaq.

Sivitsuinermut pissutaavoq Isumalioqatigiissitat suliassanik marlussunnik nutaanik suliakkeratsigit, tassa sineriak sinerlugu angallaviup - Arctic Umiaq Line-p angallaviata - siunissaata inuiaqatigiit aningaasaqarneranut naleqqiullugu naliliinissaannik aamma akinut akiliisarnermullu malittarisassanik naliliinissaannik.

Isumalioqatigiissitat unnerput Kujataani assartuussinikkut pissutsit soqutigintartunik maannamut paasisaqarfigiortorneqartut, qularutiginnngilarpullu paasisat tamakku Kujataata ineriartorteqqinnissaanut iluaqutinngorlugit atorumaarlutigit. Kujataani aningaasarsiornikkut ineriartortoqassaaq nunap immikkoortuini ineriartortitsinermut Naalakkersuisut periusissiaat toqqammavigalugu.

Amerikamut Avannarlermut ukiorpaalunngortuni timmisartukkut attaveerussimanerput eqqarsaatigalugu nuannaarutigaarput kimmut Canadamut timmisartukkut attaveqarnerup ammarneqarnissaa qanillartormat.

Kommunit aqunneqarnerat

Kommunik sulqateqarnerput attaveqarnerpullu pitsanngorsarniarlugu kommunit KANUKOKA-lu peqatigalugit sulinerput ingerlapparput.

KANUKOKA-p siulittaasualu majimi isumaqatigiissuteqarpugut oqartussaaffiit Namminersorlutik Oqartussanit kommuninut nuunneqarsinnaasut qulaajaaffigineqassasut. Ataatsimiititaliat politikikkut allaffissornikkullu malinnaasussat pilersinneqarput. Taakku ingerlaavartumik nalilersuipput.

Maanna nuannaarutigaa akisussaaffiit kommuninut nuunneqartussat pillugit piviusorsionerusumik tunngaveqarluta naalakkersuinikkullu qaffasinnerpaamik aqunneqartumik aaqqiissuteqarfigigatsigu.

Aappaagu 2011-mi Inatsisartut ukiakkut ataatsimiinnissaanni oqaluuserissavarput ”kommunit pillugit nassuiaat 2011.” Nassuiaatip imarisassai ilusissaalu pillugit naammassisaqarfiulluartumik politikikkut oqaloqatigiinnissanut matumuuna KANUKOKA kommunillu peqatiseragut.

Inuussutissarsiutinik siuarsaaneq

Nunatta karsiata isertitaasa akiligassaasalu oqimaaqatigiissinniartarnerat ukiuni arlalinnugulersuni unamminarsimavoq, ilaatigummi aningaasartuutit isertitaninngarnit amerliartornerusimmata.

Taamaattumik nunatta akissaqaqqilernissaa anguniarlugu massakkorpiaq allanik qinigassaqarpianngilagut kisiannili inuussutissarsiutinik pimoorussisumik siuarsaanissamik.

Pingaaruteqarpoq nunatta karsiata isertittagaasa amerlisarnissaat, peqatigitillugulu avaqqussinnaangilarput aningaasartuutikillisaanissaq. Taamaattumunguna aningaasanut inatsisissamik siunnersuusiornitsinni sipaarniutissanik ikinngitsunik siunnersuuteqartugut.

Nunatta karsiata tigoraaannarnik aningaasassaqaqqilernissaa isumannaarniarlugu nunanut allanut aningaasanik taarsigassarsiniartariaqassaagut.

Pissutsit tassunga killiffiat eqqarsaatigalugu nunap immikkoortuini ineriartortitsinissamut periusissiaq paaseqatigiilluta kivitseqatigiiffisariaqarparput.

Nunap immikkoortuini ineriartortitsinermut pissutsit attuumassuteqartut imminut tapertariissutut ikorfartoqatigiissutullu atuupput.

Pingaarnerusutigut sammisassat tallimaasut tassaapput:

- inuussutissarsiutit suliffeqarfiillu
- aalisarneq aalisakkanillu suliffissuaqarneq
- ineqarnermi pissutsit aamma atortulersuutit
- ilinniartitaaneq, kiisalu
- inunnik isumaginninnikkut suliniutissat ilanngullugit sammineqassapput, inuit arlaannik peqquteqartumik suliffeqarnermi akuujunnaarsimasut sulilerseqqinneqarnissaat tunaartarineqassalluni.

Tamatuma saniatigut nunap immikkoortuini assigiinngitsuni pisariaqartitsinerit suuneri apeqqutaatillugit inuussutissarsiutit, suliffissaqartitsinerit ilinniartitaanerillu tungaasigut qanimut peqqissaartumillu ataqatigiissaarisoqassaaq.

Nunaqarfimmiut pissutsinik namminneq atukkaminnik ilisimaarinninnermikkut sunik pitsaanagerisorisaminnik aalajangersaasinnaanerat ataqqilluinnassavarput.

Periusissiaq tassa suliaralugu aallartereerparput suliarlu ataatsimut isigalugu sunniuteqarluassappat pisariaqavippoq ataqatigiissaarinissaaq toraagalinnillu anguniagaqarluta ingerlaqatigiinnissarput. Tamanna qulakkeerniarlugu tassa kommunit allallu susassaqartut aallaqqaataaniilli suleqatigaagut. Kommunit ataasiakkaat suliniutissatut siunnersuutaat tigujortorneqalereerput naatsorsuutigarpullu piffissami qanittumi kommunit tamakkerlutik siunnersuutaat tigussallutigit. Maannamut

kommunik oqaloqateqartarnigut tunngavigalugit Naalakkersuisuni nalilerparput kommunit Naalakkersuisullu suliniutaat, siunnerfigisaat periaasiilu pingaarnerusutigut imminnut naapertuuttut.

Inuiaqatigiit isertitaasa amerlisarneqarnissaat tamatta anguniarparput, tassami amerlanerusunik aatsaat isertitaqartalerutta ukiuni makkunani atugartuussusermut aningaasartuutigut qaffakkaluttuinnartut aatsaat malinnaaffigisinnaalissavagut.

Inuussutissarsiutit ineriartorfiusut nunaqavissunik sulisoqarnissaat Naalakkersuisuni pingaartipparput. Ilinniartitaanerup aaqqissugaanerata inuussutissarsiutinut ineriartorfiusunut suli iluaqutissanngornerullugu allanngortiternissaa pisariaqarluinnarpoq. Sulisut ilinniagartuut ilinniarluarsimasullu suli amerlanerusut pisariaqartippavut, taamaattumik piffissami qanittumi nutaarsiassatigut tusakkavut qiimmallannartuupput. Nunarput danskinit ilinniagartuunit inuusuttunit nunassiffigiومانeqarnerulersimavoq, allaat USA-mut nuuttunngarnit amerlanerit siorna nunatsinnut nuussimallutik.

Suliniutissat annertuut utaqqipput, taamaammatt piffissanngorpoq ilinniartitaanerup aaqqissugaanerata siunissami pisariaqartinneqartut apeqqutaatillugit politikikkut isumaliutigilluarneqarnissaa.

Aamma eqqaamasariaqarparput sulisut ilinniagaqarsimasut ullumikkut suli annertuumik amigaatigineqarmata illuatungaani suli sulisut ilinniagaqarsimanngitsut ilarpassui suliffissaaleqisuullutik.

Inuussutissarsiuteqarfiit sulisussaaleqiffiusut inuttassaqalersinniarlugit inuussutissarsiuteqarfiusunit ingerlanerliorfiusunit inuttalersornissaat qulakkeerniarlugu ilinniartitseqqinnissat amerlanerusut pisariaqarluinnarput.

Tamanna ilaatigut pillugu kollegianik inissianillu nutaanik sanaartortitsinissamik apeqqut periusissiornermi ilaatinneqarpoq politikikkut anguniagarput ukiut qulit qaangiuppata nunatsinni sulisut 2/3-iisa piginnaasaqalerfiusumik ilinniagaqalersimasuunissaat angutserlugu.

Nunap immikkoortuinik ineriartortitsineranut periusissiaq tamanna aqutigalugu Naalakkersuisuni anguniarparput:

- inuussutissarsiutit ineriartorfiusut amerlanerusut pilersinneqarnissaat
- inuussutissarsiutinik siuarsaanermit suliniuteqarneq pitsaanerusemik aqqissuunneqassasoq
- pikkorissaanerit allanillu ilinniaqqinnerit atorlugit sulisut amerlisarneqassasut, kiisalu
- Namminersorlutik Oqartussanit tapiissutaasartut nalilersoqqinneqarnissaat.

Misissueqqissaanerit periusissiornermut tunngavilersuutissagut siulliit aallartimisaarneqareerput.

Namminersorlutik Oqartussanit tapiissutaasartunut atatillugu nalunaarutigissavarput inuussutissarsiutinut tapiissutit ukiaq manna misissoqqissaarneqassammata, taavalu tapiissutit aningaasalersueriaatsillu allat 2011-mi upernaakkut misissoqqissaarneqassallutik.

Misissueqqissaanerit ingerlanerat pillugu Inatsisartut ataatsimiititaliaat kalluarneqartussat ingerlaavartumik malinnaatinneqartassapput. Naalakkersuisuni kissaatigaarput periusissiaq politikikkut sapinngisamik tunngaveqarluartumik tunulequtaqassasoq, minnerunngitsumik pingaarnerusutigut anguniagassat siunnerfiillu eqqarsaatigalugit, taamaattumik oqareernittut Inatsisartut malinnaatinneqartassapput.

Inuussutissarsiornermut Aatsitassanullu Naalakkersuisoq sinerissami angalasarpoq periusissiamut pilersaarutaagallartut nassuiaatigiartorlugit aammalu kommunit susassaqtullu allat siunnersuutigisinnaasaat naalaariartorlugit.

Suliap ingerlarngani pingaaruteqarpoq qulakkiissallugu nunap immikkoortuisa ataasiakkaat tulleriarnermi siunnerfigisaasa periusissiornermut atanilersorneqarnissaat.

Naalakkersuisuni assut pingaartipparput taamatut aallartisarnermi pingaarnerusutigut siunnerfiit pillugit kommunillu allallu susassaqtartut akornanni oqaloqatigiinnerit piffissaqarfigineqarnissaat, taamaaliornikkut suliniut tulleriariffigissallugu ajornannginnerulissammat.

Naatsorsuutigaarput suliniutit aallartisarneqartut sinaakkusiorneqarnerat pingaarnerusutigut ukioq naatinnagu naammassineqassasut.

Inatsisartut Aningaasaqarnermut Ataatsimiititaliaata naammassisaqarfiulluurtumik oqaloqatigisarnissaanut qilanaarpugut. Neriutigaarput ukiuni tulliuuttuni aningaasanut inatsisissatut siunnersuusiortarnissani ilusissamik tulluurtumik nassaarumaarluta suliniutit suliassallu naammassisassat qanoq tullerriiariffigineqarsinnaanerannik atorneqarsinnaasumik, soorlu ilinniartitaanermut pilersaarutip ilusilersorneqarneranut assingusumik.

Naalakkersuisut pingaartippaat ilisimasat paasisallu tunngaveqarluartut atorlugit periusissiorneq ingerlanneqassasoq aammalu suliaq ingerlaavartumik nakkutigineqassasoq. Tassami pisariaqartitat apeqqutaatillugit sulinerput naleqqussarneqartuarsinnaasariaqarpoq.

Aluminiummimik aatsitsiviliorniarnermut atatillugu Inatsisartuni isummerfigisassagut apeqqutit marluupput.

Siullermik isummerfigisavarput ilumut ingerlariaqqinnissamut paasisutissanik naammattunik maanna tunngavissaqarnerisugut. Pilersaarut aallartimmalli maannamut suliat pingaarnerit ilagisimavaat avatangiisinut sunniutigisinnaasaanik sukumiisumik nalilersuineq.

Naalakkersuisut aalajangiiffigisassatut siunnersuuterput maani akuerineqassagaluarpalluunniit imaangilaq tassa pilersaarut tamarmiisoq akuerineqartoq. Ilumut aluminiumk aatsitsiviliortoqassanersoq kingusinnerusukkut aalajangerneqartussaavoq, aammalu piginnittusaanermik apeqqut aalajangiiffigineqassalluni.

Apeqqutit aappaat avatangiisinut sunniutaasinnaasunik nalilersuineranut tunngassuteqarpoq. Tasersiap eqqaani erngup nukissiorfinnik pilersitsiniarnernut atatillugu sapsuortoqassappat kulturikkut erigiasassat tamaaniittut ulugunneqassapput.

Taamaaliorniassagutta Naalakkersuisunit siunnersuutigaarput tamaani kulturikkut erigiasassat pingaaruteqartut nalunaarsorneqaannaratik misissorluarneqarnissaat ingerlateqqaarneqassasoq.

Uuliasiorneq aatsitassarsiornerlu

Inuussutissarsiutinik siuarsaanermut atatillugu uuliasiorneq aatsitassarsiornerlu inuussutissarsiutinut ineriartorfiusunut pingaarnerpaanut ilaapput.

Ilisimaneqartut Cairn Energy maanna Qeqertarsuup Nuussuullu avataanni uuliamik ujarlerluni qillereruttulerpoq.

Maannamut paasisat naapertorlugit taavani immap naqqani qillerinerit gasseqarfimmik uuliaqarfimmillu peqarsinnaaneriniq tikkuussisinnaapput; tamannalumi uppersinialugit qillerinerit suli ingerlapput. Qillerinernik nakkutilliinitsinni norskit siunnersortigaagut Canadamiullu naalackersuisuisa sinniisaat suleqatigalugit. Paasivarput pisortatut piumasaqaatigut ataqqineqarlutillu malinneqartut, aamma qillerivimmut alakkaanitsinni takuarput sulisut malittarisassanik qanoq malinnilluartiginerat.

Aamma nuannaarutigalugu nalunaarutigissavara siunissami nunaqavissut atorluarneqarnerulernissaat anguniarlugu uuliasioqatigiit, kommunit susasaqartut aamma Namminersorlutik Oqartussat akornanni isumaqatigiisummik atsioqatigiikkatta. Isumaqatigiissut imaqarpoq ilinniartitaanermut suliniutinik siuarsaanissamik, tassami angorusulluinnarparput nunaqavissut aammalu nunaqavissut suliffeqarfutaat sapinngisamik amerlasuut atorneqarnissaat.

Aasaq manna Naalackersuisunit akuersissuteqarfigaarput Baffinip Kangerliumarngani uuliamik ujarlerfissatut imartat akuersissuteqarfigineqarsinnaasut 17-it. Avatangiisit illersorniarlugit pingaartitarilluinnarparput nunarsuaq tamakkerlugu malittarisassat sukannernepaat tunngavigineqarnissaat.

Tunup Avannaarsuata imartaani uuliamik ujarlernissamut qinnuteqartitsinissamik neqeroorneq ukiut marluk qaangiuppata ammaatissavarput.

Aatsitassarsiornerit uuliasiornerillu pilersaarutigineqartut ilimagineqartut ingerlassappata suliffissanik suli amerlanernik pilersitsoqassaaq. Aningaasarsiornerup suliffissaqarniarnerullu tungaatigut pissutsit illuanut saakkiartulernerat misinnarsiartulereerpoq, taamaattumik periarfissat nutaat takkuttarneri malillugit atorluarneqarlutillu iluatigineqartariaqarput.

Aatsitassarsiorneq eqqarsaatigalugu siunissami qanittumi aatsitassarsiorfinnik arlalinnik ammaasoqarnissaa naatsorsuutigaarput. Aatsitassarsiorfissatut pilersaarutaareersut naapertorlugit ingerlasoqassappat naatsorsuutigaarput suliffissat nutaat 1000-t tungaanoortut ukiuni tulliuttuni tallimani aggersuni pilersinneqarsinnaanissaat.

Aatsitassarsiornermut politikkimut atatillugu Naalakkersuisut aasaq erseqqissaatigaarput aatsitassarsiornermut inatsit qinigaaffimmi matumani naleqqussarneqassasoq, aammalu aalajangigassat suliallu annertuut pillugit tusarniaasarnissat inatsisitigut malittarisassiorneqassasut. Minnerunngitsumik avatangiisit illersorneqarnissaannik aalajangersakkat aatsitassarsiornermit inatsimmit kaanngartinneqassarnissaat siunnerfigaarput.

Aatsitassanik uranitalinnik misissuisinnaanermut paaasinnaanermullu tunngatillugu Naalakkersuisunit erseqqissaatigissavarput uranisiunngilluinnarnissamik politikikkut aalajangiussaqaarneq allanngortinneqanngimmat. Ajuusaarnartuuvoq Naalakkersuisut isumaginngisaannik piffissami kingullermi oqariartuuteqartoqartarmat. Tamanna tatiginassuseq eqqarsaatigalugu kikkunnulluunniit iluaqutaanngilaq.

Aatsitassanik misissuinissamik akuersissuteqarnermi tunngaviusumik piunasaqaatit qanittumi sukaterpagut.

Sukaterinermut tunuliaqutaavoq ullumikkut malittarisassat naapertorlugit aatsitassanik radiop qinngornerinik nalinginnaasumit qinngorneqarnerusunik naammattuineri tamakkuninnga passusseqqusinngilluinnarnissaq piunasaqaataammat. Taamaattoqarnera peqqutaalluni avatangiisit sunnerneqarsinnaanerat pillugu naliliinerit aammalu aningaasarsiorsinnaanermut tunngasortaanik naliliinerit naammassineqarsinnaaneq ajorput, taamaattumik malittarisassanik atuuttunik erseqqissaateqarluta sukaterivugut.

Uran pillugu oqallinnerup tamatigoortumik tunngaveqarluartumillu ingerlanissaa qulakkeerusullugu paasisitsiniaanerit kingulliit ingerlateqqammerpagut.

Pingaarnerutillugu anguniarparput tunisassiatut uranimik piiasoqalissagaluarpap piiaanermi pissutsit pingaaruteqartut pillugit innuttaasut paasitinneqarnissaat, inatsit allanngortinneqassappat tamanit oqallisigineqarnissaanut aallarniutitut atorniarlugu. Inatsisartut oqallinnissaat qilanaaraarput.

Piginneqatigiiffiit inuiaqatigiillu

Aktiaateqarluni piginneqatigiiffiit inuiaqatigiinnit pigineqartut amerlanerit qujanartumik aningaasarsiornermikkut siuariartorput, taamaalillunilu Nunatta Karsianit amigartoorutinut matussusiinissamik pisariaqartitsineq annikilliartorluni. Ukiuni aningaasarsiornermikkut ilungersunartorfiusuni siulersuisut sulisullu imaannaangitsunik naammassiniagassaarput – suliaakkiissutillu patajaatsumik naammassiartorneqarnerat pillugu Naalakkersuisut sinnerlugit tamaasa qujassuteqarfigissavakka.

Piginneqatigiiffiit inuiaqatigiinnit pigineqartut inuiaqatigiinni aningaasarsiornermut annerusumik iluaqutaasinnaanerat, suleqatigiinnerunissamik periarfissat, suliffeqarfiit inuiaqatigiinnut akisussaaffeqarnerat kiisalu inuiaqatigiit suliffeqarfinnik amerlasuunik piginnittuunerat oqallisigitinniarlugit ukioq manna naatinnagu piginneqatigiiffiit siulersuisui pisortaallu siullermeerutaasumik katersortinniarpagut. Tamatuma kingorna naatsorsuutigaarput inassuteqaatinik Inatsisartunut apuussaqaassalluta.

Erseqqissaatigeqqissavara siulersuisut inatsisit tunngavigalugit suliffeqarfiit ingerlanneqarnerannut pisortanillu atorfinitsitsisarnermut soraarsitsisarnermullu akisussaanerat Naalakkersuisuniit tamakkiisumik ataqqigatsigu.

Aalisarnej piniarnerlu

Aalisarnej pillugu nutaamik inatsisiliornikkut Naalakkersuisut qulakkeerusupparput politikikkut tunngaveqarluartumik aalisarnerup inuussutissarsiutitut ineriartortinneqarnissaa.

Naalakkersuisuni aallaqqaataaniilli ilisimavarput aalisarnej pillugu nutaamik inatsisiliorniarneq suliassarujussuullunilu sivisussasoq. Inatsisissatut siunnersuut tamarmiuseq ukiaq manna ataatsimiinnermi suliarisussaagaluarpap, kisiannili Naalakkersuisuni aalajangerpugut kinguartissallugu. Taama aalajangernitsinnut tunngavigaarput tusarniaanermi maannamut

akissuteqaatigineqartut ersersimmassuk aalisarnerup iluani soqutigisallit assigiinngitsut suli imminnut ungasinnerat.

Aalisarneq nunatsinni inuussutissarsiutit suli pingaarnersarimmassuk Naalakkersuisuni pingaartipparput soqutigisaqaqatigiiffiit akisussaassuseqartut itisilerneqartunik siunnersuusiornissaat – pingaartumik aningaasalersueriaatsinut, pisassiissutinik akuersissuteqartarnermut aammalu aalisarnerup iluani kinguaariit nikittarnissaannut tunngasut eqqarsaatigalugit.

Tusarniaanermi akissuteqaatigineqartut tigungerisa kingorna Naalakkersuisut soqutigisaqaqatigiiffiillu naapippugut. Soqutigisaqaqatigiiffiit suliap ingerlariaqqinnissaanut kinguneqartussanik isumaqatiginninniarnernilu naapigiaataasinnaasunik siunnersuuteqarniarlutik nalunaareerput.

Naalakkersuisut siunertaraarput suliap ingerlarnga pillugu Inatsisartut Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Ataatsimiititaliaata allallu suliambut attuumassuteqartut ingerlaavartumik ilisimatinneqartarnissaat inatsisissatut siunnersuutip Inatsisartunut saqqummiunneqarnissaa angutserlugu.

Naalakkersuisut aamma nalunaarutigissavarput aalisarneq pillugu inatsisissap oqaluuserineqarnissaa kinguartinneqaraluartoq taamaattoq aalisarnerup ineriartorteqqinneqarnissaanut aalisarneq pillugu inatsisip atuuttup iluani periarfissaqareermat, ilaatigut nalunaarutit aalajangersimasut allanngortittarnerisigut. Aamma pisuussutit uumassusillit assigiinngitsut pillugit aqutsinikkut pilersaarusiornerit ingerlapput, assersuutigiinnarlugu raajat pillugit aqutsinikkut pilersaarut piareerpoq aamma qaleralinnut tunngatillugu taamaaliortoqassaaq.

Piniarneq eqqarsaatigissagaanni taamaaqataanik allannguisoqarnissaa ersarilluinnarpoq. Nunatta Ammerivia 260.000 sinnerlugit puisip amiinik uninngasuuteqarpoq. Ingerlariaqqinnissaq pillugu Naalakkersuisut suleqatigiissitaliorpugut ukiaq manna nalunaarusiamik kaammattuutininik imalimmik saqqummiisussamik. Nalunaarusiaq taanna qilanaaralugu utaqqivarput, qularinngilarput aamma taanna politikikkut oqallinnissamut tunngavissiilluarumaarmat.

Silaannap pissusiata allanngoriartornera nunalerinermik piorsaanermut iluaqutiginiassavarput. Naalackersuisuni nuannaarutigaarput Kujataani savaatillit naatitsiniarnermikkut tamanna iluaqusersuutigisalereermassuk. Kujataaniit savanik pilersorneqarnitta saniatigut naatitigut pilersorneqarneruleriartornerput iluarinarpoq, nunattami nammineq tunniussinnaasai sutigut tamatigut atorluartariaqarpagut.

Nunat tamat akornanni suleqatigiinneq

Silaannaap pissusiata allanngoriartornera allatigutaaq iluaqutigisinnaavarput. Issittumi suleqatigiinnermi akuunitsinni pingaartittuarsinnarpagut silap pissusiata allanngoriartornerata pinngortitamut avatangiisinullu sunniutaasa aammalu annertusiartortumik umiartornerup avatangiisinut sunniutaasa qanimut malinnaaffigineqarnissaat.

Issittoq tassaalerpoq nunarsuarmioqatigiit ussagarfiat nutaaq, taamaattumik Naalackersuisuni isumaqarpugut Issittumi Siunnersuisoqatigiit sulinerat ineriartornermut tamatumunnga naleqqussarneqartariaqartoq.

Qanittumi danskit nunanut allanut ministeriat Lene Espersenilu isumaqatigiippugut ataatsimoorussamik Issittumi politikkissamut iliuusissiorniarluta. Aappaagu majimi Issittumi ministerit nunatsinni ataatsimiinnissaannut danskit kalaallillu Issittumi politikkissamut iliuusissaat saqqummiutissavarput.

Naluneqanngitsutut umiarsuarsuit takornariaatit sinerissatta avataatigut ingerlaartalersut ukiuni makkunani amerlisorujussuupput, avannarparteraluttuinnarlutillu. Upalungaarsimanerup tungaatigut eqeersimaartoqarnerusariaqalerpoq, pingaartumik ullut ilaanni nunatta imartaani ajunaarnersuaqarataarsinnaanera pinaveersaartinniarlugu.

Nunarput Danmarkilu

Danskit naalackersuisuinik suleqateqarneq annertunerpaatigut ingerlalluarpoq suleqatigiinnerpullu ataqpeqatigiinneq tatigeqatigiinnerlu tunngavigalugit ingerlanneqarpoq. Nunatta siorna aasakut namminersornermut ikaarsaarsimanerata ataqqineqarnera malunnarpoq, naak politikerit ataasiakkaat tutsiuttarnerat qanga isummersortaatsinut eqqaanaraluaqisoq.

Taamaakkaluartoq nunasiaataanerup nalaani ukiunilu tamatuma kingorna pisimasut nuanninngitsut sulilu inuppassuarnut nanertuutaasut puttallartuartut qaangerniarlugit assigiinngitsutigut suliniuteqarneq imaannaanngitsuvoq. Qujanarpoq innuttaasut akornanni qulaajaanissamik aaqqiissuteqarnissamillu ujartuinerit qasujuilluni ingerlanneqarmata. Pingaartumik meeqqat kalaallit eqqunngitsumik pineqartarsimanerannik qulaajaanissaq siunertaralugu Naalackersuisut danskit naalackersuisuinik suleqateqarpugut qulaajaanerit kingorna pisarialimmik iliussissat tunngavissikkumallugit.

Naggasiut

Nunatsinni periarfissarpasuit atorluarutsigit inuiaqatigiit ingerlatitaanerannut siuarsaataasussarpasuit oqalugiarninni matumani iserfigaakka.

Inatsisartuni katersuuttarnigut tamarmik pingaaruteqartuupput unali katersuunnerput isumaqarpunga immikooruteqartutut isigisinnaagipput. Aningaasanut inatsisissatut siunnersuuterput paaseqatigiiffigalugu katersuuffigutsigu nunatta aningaasaqarnerata ilorraap tungaanut saatissinnaanissaa aqputissiuutiinnarnagu qulakkiissavarput.

Ukiut piisaarfiunngitsut maanna aqqusaaqqavagut 1980-ikkullu naajartorneranni nunatta aningaasarliornerujussua puigunaaqisoq misigisaqarfigeqqissanngikkutsigu isumatusaartumik ingerlatsisariaqarpugut.

Naalackersuinerimik suliaqartut pinngitsoqaratik isumatusaartumik ingerlatsiniarsarisarput, isumaqarpungali suli tangeqarnerusumik angusaqarniarluta immitsinnut naalleraannata suleqatigiilluarnissarput aatsaat taamak pisariaqartigilersoq.

Inuiaqatigiit ingerlatitaaneranni iluarsagassarpasuaqarpugut, tamattalu allorassaaqatigiissumik sapinngisamillu katataqarnaveersarluta ingerlaqatigiikkutta angusassarput kusarnarneruinnarani anginerussaaq.

Piffissanngorpoq politikikkut isumaqatigiissutinik tunngaveqarluartunik sapinngisamik kikkunnit tamanit suleqataaffigineqartussanik siunnerfiliisassalluta, soorlu ilinniartitaanikkut qaffassaaniarnitsinnut atatillugu immikkut suliniuteqarnitsinnut assingusunik.

Taamaaliornitsigummi siunnerfiup ataatsip pilersarusiugaalluartumik suleqatigiiffiginissaanik paasinnilluarnerulersarpugut immitsinnullu kinguarsarnissarput pisariaaruttarluni.

Taamatut isummersornerup qiterpiaraa suleqatigiittariaqarneq, pisariaqarluinnarmammi.

Avatitsinniit isigineqaannarata malinnaaffigeqqissaarneqarpugut. Nunarput assorujussuaq soqutigineqarpoq tamannalu atorluarutsigu suleqatissagut amerliartussapput.

Iliuserisartakkagut isigineqarnitsinnut aalajangiisuulluinnartarput. Torersumik, akaarinnittumik ammasumillu pissuseqarutta pitsaasumik utertitsivigineqassaqaarpugut.

Anersaaq tamanna pigalugu ukiaq manna ataatsimiinnerput ingerlatsigu qularinngilluinnarparalu pitsaasussarpassuarnik angusaqaqatigiittarumaaratta.

Naalackersuisunit kingunissaqarluartumik suleqatigiilluarnissarput kissaatigalugu Inatsisartut ataatsimiilluarnissaannik kissaappagut.

Qujanaq.